

THE IMPACT OF THE "NEW DEAL" POLICY ON COMPETITION

Copyright © 2026 the Author/s

Peer review method: Double-Blind

Accepted: August 21, 2026

Published: September 15, 2026

Original scientific article

DOI suffix: 10.36962/NEC21032026-33

Davit Basiashvili

Doctor of Economics (PhD),

Georgian Competition and Consumer Agency,
Project Manager of Training and Research Center

ORCID-ID-0009-0005-8129-5764

E-mail: dbasiashvili@yahoo.com

Slava Fetelava

Doctor of Economics (PhD), Lawyer,

Associate Professor

at Grigol Robakidze University

ORCID-ID-0009-0000-7120-1844

E-mail: slava.fetelava@gruni.edu.ge

ABSTRACT

The article examines the underlying causes of financial instability and economic decline during the Great Depression across various global economies (including Great Britain, France, Germany, Latin America, and Japan), with a primary focus on the United States. The study centers on the "New Deal" policy implemented by President Franklin D. Roosevelt's administration to mitigate the severe impact of the depression and restore economic stability.

*The paper presents a comprehensive analysis of the key policy components, reforms, and interventions carried out during the First and Second New Deals: Industrial & Competition Policy: The National Industrial Recovery Act (NIRA), the National Recovery Administration (NRA), and the implementation of "Codes of Fair Competition," which suspended antitrust laws to prevent aggressive price deflation; Banking & Financial Markets: The Emergency Banking Act, abandonment of the Gold Standard, the Securities Act, and the creation of the Securities and Exchange Commission (SEC); Agriculture, Taxation & Social Welfare: The Agricultural Adjustment Act, the Social Security Act, the National Labor Relations Act, the Revenue Act of 1935 ("Wealth Tax Act"), and the Undistributed Profits Tax. The authors highlight the constitutional and economic tensions caused by extensive state intervention, including Supreme Court rulings (such as *Schechter Poultry Corp. v. United States*). The paper concludes that while the New Deal brought short-term stabilization, its regulatory expansion starkly underscored the necessity of protecting market competition and free-enterprise principles—a debate that was revitalized by Friedrich August von Hayek's landmark 1944 work, *The Road to Serfdom*.*

Keywords: Great Depression, New Deal, Competition, Antitrust Law, Deflation, Regulation, Gold Standard, NRA.

REFERENCES:

1. <https://www.britannica.com/event/Great-Depression>;
2. Friedman, Milton, and Anna J. Schwartz, A Monetary History of the United States, 1867–1960. Princeton: Princeton University Press, 1963;
3. Charles W. Calomiris Financial Factors in the Great Depression Journal of Economic Perspectives—Volume 7, Number 2—Spring 1993—Pages 61–85 ;
4. A. L. A. Schechter Poultry Corp. v. United States, 295 U.S. 495 (1935);
5. Meltzer, Allan H. (2004). A History of the Federal Reserve: 1913–1951. pp. 442–446 <https://www.ebsco.com/research-starters/history/revenue-acts>;
6. <https://www.ssa.gov/history/35act.htm>;
7. Revenue Act of 1935, https://en.wikipedia.org/wiki/Revenue_Act_of_1935;
8. Undistributed profits tax, https://en.wikipedia.org/wiki/Undistributed_profits_tax;
9. F.A. Hayek, The Road to Serfdom, p. 41;
10. Basiashvili Davit, The Practice of Deregulation of a Regulated Economy, The First International Scholarly and Practical Conference COMPETITION POLICY: CONTEMPORARY TRENDS AND CHALLENGES, The conference is dedicated to the 25th anniversary of competition policy in Georgia Proceedings Tbilisi 2017 pp. 36-41;
11. Basiashvili Davit, and Fetelava Slava, Grown Jewel Obligation and its Defense on Sustaining Competitive Equilibrium” Journal “The new Economist” N3,2025 pp. 34-41;
12. Fetelava Slava, Economic Aspects of Competition, The new Economist” N3-4,2019 pp. 22-26.
13. Karchava, L., Chiabrishvili, K., Goroshidze, G., Mgeladze, L., & Veshapidze, S. (2026). Indicators of effective use of the rich experience of academic staff. *The New Economist*, 20(4), 21-35.
14. Karchava, L., Again about the investment environment in Georgia Or what kind of investor do we need? /ისევე საინვესტიციო გარემოს შესახებ საქართველოში ანუ როგორი ინვესტორი გვჭირდება? *The New Economist*, 9 (3), 47-51.
15. Karchava, L., Theoretical basics of business communication and Its connection with other sciences / ბიზნესკომუნიკაციების თეორიული საფუძვლები და მისი კავშირი სხვა მეცნიერებებთან, *The New Economist*, 13 (3), 69-71.
16. Karchava, L., Veshapidze, S., & Chiabrishvili, K. (2023). Economic perspective of establishing strategic partnership between China and Georgia. *The New Economist*, 18(3), 7-2.
17. Veshapidze, S., & Karchava, L. (2022). Contradictions of Globalization under the COVID-19 Pandemic. *Bull. Georg. Natl. Acad. Sci*, 16(4), 152-157.
18. Karchava, L., Veshapidze, S., & Tsikelashvili, S. (2025). Georgia's Perspective in the Context of Developing Economic Relations between China and the European Union. *The New Economist*, 20(1), 8-23.
19. Karchava, L., Nanuashvili, I., Zoidze, G., & Veshapidze, S. (2025). Georgia's Strategic Role in Eurasian Transport and Digital Logistics Transformation. *The New Economist*, 20(2), 40-53.
20. Otinashvili, R., Veshapidze, S., & Zoidze, G. (2023). Impact of economic crime on the sustainable development of the state. *Three Seas Economic Journal*, 4(1), 10-17.
21. Gvelesiani, M., & Veshapidze, S. (2016). Values: Limits and Contradictions. *Globalization & Business*, 1, 35-39.

„ახალი კურსის“ პოლიტიკის გავლენა კონკურენციაზე

დავით ბასიაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი(PhD), საქართველოს
კონკურენციისა და მომხმარებლის დაცვის
სააგენტოს კვლევითი ცენტრის
პროექტის მენეჯერი
ORCID-ID - 0009-0005-8129-5764
E-mail: dbasiashvili@yahoo.com

სლავა ფეტელავა

ეკონომიკის დოქტორი (PhD), იურისტი,
ასოცირებული პროფესორი,
გრიგოლ რობაქიძის უნივერსიტეტი
ORCID-ID-0009-0000-7120-1844
E-mail: slava.fetelava@gruni.edu.ge

აბსტრაქტი

ნაშრომში მიმოხილულია დიდი დეპრესიის პერიოდში არსებული ფინანსური რყევებისა და ეკონომიკური ვარდნის გამომწვევი მიზეზები მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში (დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, გერმანია, ლათინური ამერიკა, იაპონია) და განსაკუთრებით ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

სტატიის ძირითადი ფოკუსი მიმართულია აშშ-ის პრეზიდენტ ფრანკლინ დ. რუზველტის ადმინისტრაციის მიერ კრიზისის დასაძლევად გატარებულ „ახალი კურსის“ (New Deal) პოლიტიკაზე, მის კომპონენტებსა და შედეგებზე. ნაშრომში გაანალიზებულია „პირველი“ და „მეორე ახალი კურსის“ ფარგლებში განხორციელებული ისეთი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური რეფორმები, რომლებიც შეეხო - 1) ინდუსტრიისა და კონკურენციის რეგულირებას. კერძოდ, მიმოხილულია „ეროვნული ინდუსტრიის აღდგენის აქტი“ (NIRA), ეროვნული აღდგენის ადმინისტრაციის (NRA) საქმიანობა და „სამართლიანი კონკურენციის კოდექსები“, რომლებმაც დროებით შეაჩერეს ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა; 2) საბანკო და ფინანსური სექტორი. აქ მიმოხილულია „საგანგებო საბანკო საქმიანობის შესახებ აქტი“, „ფასიანი ქაღალდების შესახებ კანონი“ და ფასიანი ქაღალდებისა და ბირჟების კომისიის (SEC) შექმნის საკითხები; 3) სოფლის მეურნეობა, საგადასახადო და სოციალური პოლიტიკა. ამ ნაწილში ნამსჯელია „ფერმერთა დახმარების აქტზე“, „სოციალური უზრუნველყოფის აქტზე“ (Social Security Act), „ეროვნული შრომითი ურთიერთობების შესახებ კანონზე“, „სიმდიდრის გადასახადის აქტზე“ და „გაუნაწილებელი მოგების გადასახადზე“.

სტატიაში ხაზგასმულია, რომ სახელმწიფო ჩარევამ და ცენტრალიზებულმა რეგულაციებმა აშშ-ის უზენაესი სასამართლოს (მაგ. საქმე *Schechter Poultry Corp. v. United States*) და ლიბერალურად მოაზროვნე ეკონომისტების მკვეთრი კრიტიკა გამოიწვია. ავტორები ასკვნიან, რომ „ახალი კურსის“ პოლიტიკამ და მისმა საპასუხო დებატებმა მთელი სიცხადით წამოიწია თავისუფალი ბაზრისა და კონკურენციის დაცვის აუცილებლობა, რასაც შემდგომში ახალი იმპულსი მიანიჭა ფრიდრიხ ავგუსტ ფონ ჰაიეკის ცნობილმა ნაშრომმა — „გზა ბატონყმობისაკენ“ (1944).

საკვანძო სიტყვები: დიდი დეპრესია, „ახალი კურსი“, კონკურენცია, ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა, დეფლაცია, რეგულირება, ოქროს სტანდარტი.

შესავალი

ეკონომიკურმა, სამართლებრივმა და სოციალურმა წინაპირობებმა და პოლიტიკურმა ლანდშაფტმა, რომელსაც ადგილი ქონდა აშშ-ში დიდი კრიზისისა და მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში, დიდად განაპირობა სახელმწიფოს ჩარევა ეკონომიკაში.

მოთხოვნის შემცირებამ, ფინანსურმა რყევებმა და მისი მართვის არცთუ სწორმა პოლიტიკამ გამოიწვია წარმოების ვარდნა. დეპრესიამ, მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანა მოიცვა. თუმცა, ეკონომიკური ვარდნის

თარიღები და მასშტაბები მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა ქვეყნების მიხედვით. მაგალითად, დიდი ბრიტანეთი, იმის მიუხედავად, რომ გასული საუკუნის 20-იანი წლების მეორე ნახევრიდან აქტიურად ებრძოდა რეცესიას, მძიმე დეპრესიაში მხოლოდ 30-იანი წლების დამდეგს ჩავარდა. საფრანგეთის ეკონომიკასაც ჰქონდა ვარდნა გასული საუკუნის 30-იან წლების დასაწყისში, რამაც სამრეწველო წარმოების დონის დაცემა და ფასები მნიშვნელოვანი კლება გამოიწვია. ბრიტანეთის მსგავსად, გერმანიაშიც ეკონომიკის ვარდნის

პროცესი დაიწყო გასული საუკუნის 20-იანი წლების ბოლოს, კერძოდ, 1928 წლის დასაწყისში, რასაც იმავე წლის ბოლოდან მოჰყვა გარკვეული სტაბილიზაციის პერიოდი, თუმცა, 1929 წლის მესამე კვარტილიდან ეს პროცესი ისევ შემცირებისკენ წავიდა. ზოგადად, გერმანიაში სამრეწველო წარმოების კლება დაახლოებით ისეთივე იყო, როგორც შეერთებულ შტატებში. რაც შეეხება, ლათინური ამერიკის ქვეყნებს, მათი უმრავლესობა დეპრესიაში ჩავარდა მანამ სანამ აშშ-ში მოხდებოდა წარმოების შემცირება. ამასთან, ზოგიერთ განვითარებად ქვეყანაში ადგილი ჰქონდა მძიმე დეპრესიას, ხოლო რიგ ქვეყნებში, მაგალითად - არგენტინასა და ბრაზილიაში, შედარებით მსუბუქ ეკონომიკურ ვარდნას. ასევე, იაპონიამაც განიცადა მსუბუქი დეპრესია, რომელიც შედარებით გვიან დაიწყო და შედარებით ადრე დასრულდა.¹

ძირითადი ტექსტი

კრიზისის დასაძლევად ქვეყნები იყენებდნენ გასხვავებულ ეკონომიკურ პოლიტიკას. შესაბამისად, ჩვენს მიერ აქ მოკლედ იქნება წარმოჩენილი ის პოლიტიკა, რაც კრიზისი დაძლევის ფარგლებში იქნა გაატარებული ამერიკის შეერთებული შტატების ხელისუფლების მიერ. კერძოდ, მიმოვიხილავთ - აშშ-ს პრეზიდენტის ფ. დ. რუზველტის მიერ შემუშავებულ ე.წ. „ახალი კურსის“ პოლიტიკას, რაც წარმოადგენდა ფედერალური პროგრამების, რეფორმებისა და რეგულაციების სერიას და მიმართული იყო 1933-1939 წლებში დიდი დეპრესიის დამანგრეველი შედეგების წინააღმდეგ საბრძოლველად. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ რუზველტის მიერ დიდი კრიზისის დროს გატარებული რეგულაციები აღქმული იყო როგორც სოციალიზმისკენ მიმავალი ტენდენციები და მან ხილული გახადა თავისუფალი ბაზრის და ინდივიდუალური პრინციპების დაცვის აუცილებლობა, როგორც შეერთებულ შტატებში, ასევე დასავლეთ ევროპაში.

რამდენადაც, 1929-1933 წლებში ამერიკის ინდუსტრია მოიცვა დეფლაციურმა პროცესმა, მისი მოწესრიგების ფარგლებში - ამერიკის სავაჭრო პალატის მიერ 1931 წელს წარდგენილ იქნა ანტიდეფლაციური პროგრამა, რომელიც ფასების სტაბილიზაციის მიზნით, ნებას აძლევდა სავაჭრო ორგანიზაციებს ეთანამშრომლათ მთავრობის ხელშეწყობით შექმნილ კარტელებთან, რაც, თავის მხრივ, წინააღმდეგობაში მოდიოდა ანტიმონოპოლიურ

კანონდებლობასთან. ადმინისტრაციას მიაჩნდა, რომ გადაჭარბებულმა კონკურენციამ და ტექნიკურმა პროგრესმა გამოიწვია ჭარბწარმოება და ხელფასებისა და ფასების შემცირება, რის გამოც საჭირო იყო მიწოდების შემცირება, წინასწარი დაგეგმვის გზით.

აშშ-ში, 1933-1935 წლებში გატარებულ კურსს, ისტორიკოსები „პირველ ახალ კურსს“ უწოდებდნენ. ის ფოკუსირებული იყო - 1) უმუშევრებისა და ღარიბებისთვის შეღავათების გაცემაზე, 2) ეკონომიკის ნორმალიზაციაზე და 3) ფინანსური სისტემის რეფორმირებაზე. ამასთან, ამ კურსის პოლიტიკის განსახორციელებლად 1933 წელს დაფუძნებულ იქნა - ეროვნული აღდგენის ადმინისტრაცია (National Recovery Administration NRA) და შემუშავებულ იქნა ეროვნული ინდუსტრიის აღდგენის აქტი National Industrial Recovery Act (NIRA), რომელიც ითვალისწინებდა - ერთის მხრივ, პროფკავშირებისთვის მეტი ძალაუფლების მინიჭებას, ხელფასების სტიმულირების საქმეში და მეორეს მხრივ, მავნე კონკურენციის შემცირებას. შესაბამისად, შეჩერებულ იქნა ანტიმონოპოლიური კანონები და კომპანიებს მიეცათ შესაძლებლობა შეექმნათ ინდუსტრიის მასშტაბით „სამართლიანი კონკურენციის კოდექსები“, რათა ეფექტურად დაედგინათ ფასები, ხელფასები, კვოტები და დაენესებინათ შეზღუდვები სხვა კომპანიების ალიანსებში შესვლაზე. ეს კოდექსები უნდა შემუშავებულიყო მომხმარებლების, კონკურენტებისა და დამსაქმებლების დასაცავად და ყოფილიყო საჯარო მოსმენის საგანი. ამასთან, თანამშრომლებს უნდა ჰქონოდათ ორგანიზებისა და კოლექტიური მოლაპარაკებების უფლება და დასაქმების პირობად არ შეიძლებოდა მოეთხოვათ შრომით ორგანიზაციაში გაწევრიანება ან მისგან თავის შეკავება.

ზოგადად, National Recovery Administration (NRA) იყო ერთ-ერთი ყველაზე საკამათო პროგრამა „ახალი კურსის“ ფარგლებში, რადგან მისი მოქმედება პირდაპირ უკავშირდებოდა კონკურენციის პრინციპებს და ანტიმონოპოლიურ კანონმდებლობას. ცხადია, NRA-ს ხელშეწყობით ინდუსტრიების მიერ შექმნილი - „სამართლიანი კონკურენციის კოდექსები“ ეწინააღმდეგებოდნენ (აჩერებდნენ/აფერხებდნენ) კონკურენციას და ემსახურებოდნენ ეკონომიკის ცენტრალიზებულ რეგულირებას. ეროვნული აღდგენის ადმინისტრაციის მიერ შეიმუშავებული იქნა 557 ძირითადი და 208 დამატებითი კოდექსი, რომლებიც დაახლოებით

¹ <https://www.britannica.com/event/Great-Depression>

22 მილიონ დასაქმებულს შეეხო. კომპანიებს, რომლებიც NRA-ს კოდექსებს იზიარებდნენ, უფლება მიეცათ, გამოეჩინათ „ლურჯი არნივის“ ემბლემა, რაც NRA-სთან თანამშრომლობის სიმბოლო იყო. ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ ეს კოდექსები ნაჩქარევად იყო შედგენილი და ასახავდა მსხვილი ბიზნესის ინტერესებს (მომხმარებლისა და მცირე ბიზნესმენის ხარჯზე), მათ მაინც გააუმჯობესეს შრომის პირობები ზოგიერთ ინდუსტრიაში. ასევე, ხელი შეუწევს პროფკავშირების მოძრაობას.

თავის მხრივ, NRA გაუქმდა აშშ-ს უზენაესი სასამართლოს 1935 წლის გადაწყვეტილებით, სადაც სასამართლომ ის არაკონსტიტუციურად ცნო (საქმე: Schechter Poultry Corp. v. United States), რადგანაც მიიჩნია, რომ ადმინისტრაცია არღვევდა ძალაუფლების განაწილების პრინციპებს და ზღუდავდა თავისუფალ კონკურენციას. კერძოდ, სასამართლოს განმარტებით - „ეროვნული ინდუსტრიული აღდგენის“ 1933 წლის 16 ივნისის აქტის მე-3 მუხლით, პრეზიდენტზე საკანონმდებლო უფლებამოსილების დელეგირება არაკონსტიტუციური იყო¹. თუმცა, ამის მიუხედავად, ისიც ფაქტია, რომ - მისი მრავალი დებულება შემდგომი პერიოდის საკანონმდებლო ნორმებში მაინც იქნა შეტანილი და მისი მემკვიდრეობა დღესაც იგრძნობა აშშ-ს შრომის კანონმდებლობასა და ბიზნესის რეგულაციებში.

ამასთან, მართალია „პირველმა ახალმა კურსმა“ ხელი შეუწყო ეკონომიკის დასტაბილურებას, თუმცა, 1935 წლიდან, აქციათა ფასები კვლავ დეპრესიამდელ დონემდე იყო მისული და უმუშევრობაც - 20 პროცენტს აღემატებოდა. შესაბამისად, უკვე 1938 წლამდე პერიოდში - „მეორე ახალი კურსის“ ფარგლებში შემოღებულ იქნა დამატებითი რეგულაციები და კანონები. ასევე, გაძლიერდა არსებული (ეროვნული აღდგენის ადმინისტრაცია (NRA) - რომელმაც ინდუსტრიებს საშუალება მისცა შეექმნათ „სამართლიანი კონკურენციის კოდექსები“) და შეიქმნა დამატებითი ახალი ადმინისტრირების ორგანოები. კერძოდ, 1) სამუშაოთა პროგრესის ადმინისტრაცია (WPA) - რომელიც ორიენტირებული იყო სამუშაო ადგილების შექმნასა და ხანდაზმულების, მუშებისა და ღარიბების პირობების გაუმჯობესე-

ბაზე და 2) ფასიანი ქაღალდებისა და ბირჟების კომისია (SEC), რომელიც იცავდა ინვესტორებს საფონდო ბირჟის ბოროტად გამოყენებისგან.

ცხადია, 1929 წლის 29 ოქტომბერს დაწყებული დიდი დეპრესიის ერთ-ერთი მიზეზი იყო უოლ-სტრიტის კრაზი, რაც უკავშირდებოდა იმას, რომ - ფასიანი ქაღალდები ფედერალურ დონეზე არ იყო რეგულირებადი და ადგილი ქონდა ფულის მასის 30 პროცენტთან შემცირებას². შესაბამისად, იმ ეკონომიკურ აგენტებს, რომლებიც ახორციელებდნენ ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობას, ეძლეოდათ სპეკულაციის შესაძლებლობა, რამაც განაპირობა საინვესტიციო და საბანკო სექტორში მნიშვნელოვანი დანაკარგები, რასაც მოჰყვა ბანკების გაკოტრება და ბაზრიდან გაძევება³.

სწორედ, ამ კრიზის დასაძლევად, „ახალი კურსის“ პირველი ეტაპის რეფორმები მიმართულ იყო - ფისკალური, საბანკო და მონეტარული პოლიტიკის გატარებაზე, რომლის ფარგლებში ამ რეფორმების მომხრეებმა, ხაზინის დეპარტამენტის წარმომადგენელ ჰენრი მორგენტაუსთან ერთად გაიზიარეს იმ ეპოქის ეკონომისტების უმეტესობის მოსაზრება დაბალანსებული ბიუჯეტის შესახებ, რითაც უარყვეს კეინსიანური არგუმენტი სახელმწიფო ხარჯების, როგორც ეკონომიკის აღდგენის საშუალება.

1933 წელს რუზველტმა კონგრესს წარუდგინა „საგანგებო საბანკო საქმიანობის შესახებ კანონი“, რომელიც ითვალისწინებდა საჭიროების შემთხვევაში ფედერალური სესხებით ხაზინის ზედამხედველობის ქვეშ სტაბილური ბანკების ხელახლა გახსნის შესაძლებლობას, რასაც მიღებიდან მოკლე პერიოდში (ერთი თვის ვადაში) საბანკო სისტემის სტაბილიზაცია მოყვა (საბანკო სექტორს დაბრუნდა დაგროვილი ვალუტა და ოქრო). კრიზისამდე შტატებში მოქმედებდა ოქროს სტანდარტი, რომლის თანახმად, დოლარი ოქროში კონვერტირებადი იყო. თავის მხრივ, ოქროს სტანდარტს, რომელიც მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანას ფიქსირებული ვალუტის გაცვლითი კურსის ქსელთან აკავშირებდა, გადამწყვეტი როლი ჰქონდა ამ კრიზისის სხვა ქვეყნებზე გადაცემაში. ამდენად, აშშ-ში დიდი დეპრესიიდან გამოსვლა დიდწილად ოქროს სტანდარტის მიტოვებამ და შემდგომმა მონეტარულმა ექსპა-

1 A. L. A. Schechter Poultry Corp. v. United States, 295 U.S. 495 (1935)

2 Friedman, Milton, and Anna J. Schwartz, A Monetary History of the United States, 1867- 1960. Princeton: Princeton University Press, 1963.

3 Charles W. Calomiris Financial Factors in the Great Depression Journal of Economic Perspectives—Volume 7, Number 2—Spring 1993—Pages 61-85

ნსიამ განაპირობა. თუმცა, ისიც ცხადია, რომ სხვადასხვა ქვეყნებში ეკონომიკურ ვარდნაზე სხვა მრავალმა ფაქტორმაც იმოქმედა.

ამასთან, რადგანაც ფედერალურ სარეზერვო სისტემის მიერ დეფლაციასთან ბრძოლის მიზნით, ეკონომიკის სტიმულირებისთვის დაბალი საპროცენტო განაკვეთის გამოყენება გამოიწვევდა ოქროს გადინებას, მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება მისი (ოქროს) ექსპორტის აკრძალვის თაობაზე. ყველას, ვისაც ოქროს მონეტების მნიშვნელოვანი რაოდენობა ჰქონდა, ვალდებული იყო, ის აშშ დოლარის არსებულ ფიქსირებულ ფასად გაეცვალა. ხაზინა აღარ იხდიდა ოქროს დოლარებში და ოქრო აღარ ითვლებოდა კერძო და საჯარო კონტრაქტებში ვალების გადახდის კანონიერ საშუალებად. დოლარს თავისუფლად მიმოქცევის უფლება მიეცა სავალუტო ბაზრებზე ოქროს გარანტირებული ფასის გარეშე. 1934 წელს „ოქროს რეზერვის შესახებ“ კანონის მიღებით, ოქროს ნომინალური ფასი 20,67 დოლარიდან 35 დოლარამდე შეიცვალა. ამ ზომებმა ფედერალურ რეზერვს საშუალება მისცა, გაეზარდა მიმოქცევაში არსებული ფულის რაოდენობა ეკონომიკისთვის საჭირო დონემდე¹. სწორედ, ამ პრობლემის მოწესრიგების მიზნით, 1933 წელს მიღებულ იქნა - „ფასიანი ქაღალდების შესახებ“ ფედერალური კანონი, ხოლო მომდევნო 1934 წლიდან ფუნქციონირება დაიწყო - აშშ-ის ფასიანი ქაღალდებისა და ბირჟების კომისიამ, რამაც უზრუნველყო ფასიანი ქაღალდების გაყიდვასთან დაკავშირებული კორპორატიული ქმედებების ბოროტად გამოყენების თავიდან აცილება.

გასული საუკუნის 20-იან წლებში, ინვესტიციების, მექანიზაციისა და სასუქების გამოყენების მოცულობის ზრდამ, ხელი შეუწყო ფერმერული წარმოების დონის ამაღლებას (ზრდას). სასოფლო-სამეურნეოპროდუქტების ჭარბი წარმოების გამო, ფერმერები ამ პერიოდში მძიმე კრიზისმა მოიცვა, რაც დიდმა დეპრესიამ კიდევ უფრო გაამწვავა და 1933 წლის დასაწყისში სასოფლო-სამეურნეო ბაზრები თითქმის კოლაფსის წინაშე აღმოჩნდნენ. ამ პერიოდში, სასოფლო წარმოების პროდუქციაზე ფასები იმდენად დაბალი იყო, რომ ის არ ყოფნიდა ბაზრებამდე ტრანსპორტირებასაც კი. ამასთან, სოფლის მოსახლეობის უმეტესობა უკიდურეს სიღარიბეში ცხოვრობდა, განსაკუთრებით სამხრეთში,

რაც აუცილებელ გამოსწორებას საჭიროებდა. უფრო მეტიც, ეს პრობლემა კარგად ჰქონდა რა გაცნობიერებული აშშ-ს ხელისუფლებას, პრეზიდენტი რუზველტი თვლიდა, რომ ეკონომიკის გაჯანსაღებაში, ფერმერული მეურნეობის ფასების ზრდა მთავარი ინსტრუმენტი უნდა ყოფილიყო, მიუხედავად იმისა, რომ ეს გამოიწვევდა ქალაქში მცხოვრები მოსახლეობისათვის საკვებ პროდუქტებზე ფასების ზრდას. ამ მიზნით, 1933 წელს მიღებულ იქნა „ფერმერთა დახმარების აქტი“ (ასახავდა მსხვილი სასოფლო-სამეურნეო ორგანიზაციების მოთხოვნებს), რითაც მთავრობა აკომპენსირებდა ფერმერებს, წარმოების მოცულობის შემცირებისა და ხელოვნური დეფიციტის შექმნის მიზნით, რასაც საბოლოო ჯამში უნდა გაეზარდა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ფასები. ამ კანონმდებლობამ ფერმერების საშუალო შემოსავალი 1937 წლისთვის თითქმის გააორმაგა.

„ახალი კურსის მეორე ეტაპი“, რომელიც მოიცავდა 1935-1936 წლებს უფრო პროგრესული და საკამათო იყო, ვიდრე 1933-1934 წლების „პირველი ახალი კურსი“. 1935 წლის და შესაძლოა თავად „ახალი კურსის“ ყველაზე მნიშვნელოვანი პროგრამა „სოციალური უზრუნველყოფის აქტი“ (Social Security Act)² იყო, რომელიც მოიცავდა სოციალური დახმარებების მუდმივ ფართო სპექტრს - საპენსიო უზრუნველყოფას, უმუშევრების დაზღვევას, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონეთა სოციალურ დახმარებებს და ობოლი ბავშვების დახმარებებს.

შრომითი ურთიერთობების დასარეგულირებლად კონგრესის მიერ 1935 წელს მიღებულ იქნა - „ეროვნული შრომითი ურთიერთობების შესახებ“ კანონი, რომელიც ზრუნველყოფდა პროფკავშირების მეშვეობით დამქირავებლებთან შრომითი და სახელფასო ურთიერთობის რეგულირებას. „ახალი კურსის მეორე ეტაპზე“ ადგილი ქონდა მომხმარებელთა უფლებების დაცვას, რომელიც მრავალ ადმინისტრაციულ აქტში იქნა ასახული. ეს განსაკუთრების ეხებოდა კომუნალური მომსახურების სფეროში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის საკითხებს.

1935 წელს აშშ-ს პრეზიდენტის მოთხოვნით მიღებულ იქნა - „სიმდიდრის გადასახადის აქტი“ (1935 წლის „შემოსავლების აქტი“), რომლის მიზანი იყო 5 მილიონ დოლარზე

1 Meltzer, Allan H. (2004). A History of the Federal Reserve: 1913-1951. pp. 442-446

2 <https://www.ssa.gov/history/35act.htm>

მეტ შემოსავალზე 79%-იან საშემოსავლო გადასახადს დაწესება.¹ ასევე, 1936 წელს შემოღებულ იქნა „გაუნაწილებელი მოგების გადასახადი“ - undistributed profits tax (UP), რითაც განისაზღვრა შენარჩუნებული კორპორაციული მოგების დაბეგრვის მექანიზმები. ამ გადასახადის შემოღების არსი მდგომარეობდა იმაში, რომ ბიზნესი აეძულებინათ, მოგება დივიდენდებსა და ხელფასებში გაენაწილებინათ, მისი დაზოგვის ან რეინვესტირების ნაცვლად. აქტი საკამათო იყო რუზველტის ადმინისტრაციის შიგნითაც, კერძოდ, შეერთებული შტატების ფინანსთა სამინისტროშიც, რამეთუ ამ გადასახადის შემოღების მოწინააღმდეგეთა მოსაზრებით, ის (UP გადასახადი) მძიმედ დაანგებოდა და დააზარალებდა მცირე ბიზნესს, რადგანაც მათ კაპიტალის მოზიდვის ნაკლები შესაძლებლობა ქონდათ, მსხვილ ბიზნესთან შედარებით (მოგების გარკვეული პროცენტის ბიზნესში რეინვესტირებისთვის შენარჩუნებით). საბოლოოდ, ეს კანონი გაუქმებულ იქნა 1939 წელს.²

„ახალი კურსის“ მართვის პრინციპები, აშშ-ის ეკონომიკაზე არათუ შეანარჩუნებული იქნა მეორე მსოფლიო ომის დროს, არამედ უფრო ფართო ხასიათი მიიღო, რაც განპირობებული იყო სამხედრო შესყიდვებით.

„ახალ კურსს“, თავიდანვე ჰყავდათ მონინაალმდეგები რესპუბლიკელების, მდიდარი ამერიკელებისა და კორპორაციების ლიდერების სახით. მათი აზრით, თავისუფალი ბაზრის საქმიანობაში სახელმწიფოს ჩარევა, რეგულაციები და ფასების კონტროლი ეწინააღმდეგება თავისუფალ სამყაროს, რომლის საფუძველსაც წარმოადგენს ინდივიდის და მენარეობის თავისუფლება. ისინი თვლიდნენ, რომ რეგულაციები, რომლებიც ზღუდავენ ბაზრის თავისუფლებას და ზრდიან სახელმწიფოს როლს ეკონომიკაში, ქმნიან გეგმიური ეკონომიკის საფუძველს. გეგმიური ეკონომიკა საჭიროებს ცენტრალიზებულ ძალაუფლებას, რაც საფრთხეს უქმნის პიროვნულ თავისუფლებას. ცენტრალური დაგეგმვა არის სოციალური, პოლიტიკური და ეკონომიკური ფილოსოფია, რომელიც პირდაპირ დაპირისპირებაში მოდიოდა თავისუფალი სამყაროს პოლიტიკურ ფილოსოფიასთან - ინდივიდუალიზმთან და ეკონომიკურ თავისუფლებასთან, რომლის საფუძველსაც წარმოადგენს კონკურენცია.

დასკვნა

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ცხადია, რომ „ახალი კურსის“ პოლიტიკის გამოცდილება აჩვენებს, თუ რამდენად რთულია ეკონომიკური კრიზისის დროს სახელმწიფოს ჩარევასა და თავისუფალ კონკურენციას შორის ბალანსის დაცვა, რის ნათელ მაგალითს წარმოადგენს აშშ-ს ხელისუფლების მიერ გასული საუკუნის 30-იან და 40-იან წლებში წარმოებული ეკონომიკური პოლიტიკა. ფაქტია ისიც, რომ აშშ-ს ადმინისტრაცია გასული საუკუნის 30-იანი წლების დასაწყისში ცდილობდა ეკონომიკური სტაბილურობის მიღწევას კონკურენციის გარკვეული შეზღუდვით, ფასებისა და ხელფასების რეგულირებით, თუმცა, მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში „ახალი ეკონომიკური კურსის“ ფარგლებში მიღებულმა რეგულაციებმა, მთელი სიცხადით წარმოაჩინა, საბაზრო ეკონომიკის საფუძვლების - კონკურენციის დაცვის აუცილებლობა. ამ ყველაფერს კი ახალი სული ჩაბერა ნობელის პრემიის ლაურეატის - ფრიდრიხ ავგუსტ ფონ ჰაიეკის მიერ 1944 წელს გამოქვეყნებულმა ნაშრომმა - „გზა ბატონყმობისაკენ“, სადაც ხაზგასმულია, რომ „...კონკურენციის სასარგებლო ფუნქციონირებისთვის შესაფერისი ჩარჩოს შექმნის ამოცანა ჯერ კიდევ შორს არ წასულა... სახელმწიფოები მისგან სხვადასხვათა ვსებული პრინციპით კონკურენციის ჩანაცვლებას გადაუდგნენ. საკითხი აღარ იყო კონკურენციის ამოქმედება და მისი დამატება, არამედ მისი სრული ჩანაცვლება... დაგეგმვის თანამედროვე მოძრაობა კონკურენციის წინააღმდეგ მოძრაობაა, ახალი დროშაა, რომლის ქვეშაც კონკურენციის ყველა ძველი მტერი გაერთიანდა და მიუხედავად იმისა, რომ ყველანაირი ინტერესი ახლა ცდილობს ამ დროშის ქვეშაღადგინოს პრივილეგიები, რომლებიც ლიბერალურმა ეპოქამ წაშალა... დაგეგმვის სოციალისტურმა პროპაგანდამ აღადგინა პატივისცემა ლიბერალურად მოაზროვნე ადამიანებს შორის კონკურენციის წინააღმდეგ... ეფექტურად გააქარწყლა ჯანსაღი ეჭვი, რომელსაც კონკურენციის ჩახშობის ნებისმიერი მცდელობა იწვევდა.“³

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ „ახალი კურსის“ გამოცდილებიდან ერთ-ერთი მთავარი გაკვეთილი არის ის, რომ სახელმწიფოს ეკონომიკური ჩარევა ეფექტიანია მაშინ, როდესაც იგი დროებით პრობლემებზე რეაგირებასთან ერთად ხელს უწყობს სამართლიან კონკურენციას.

1 Revenue Act of 1935, https://en.wikipedia.org/wiki/Revenue_Act_of_1935

2 Undistributed profits tax, https://en.wikipedia.org/wiki/Undistributed_profits_tax

3 F.A. Hayek, The Road to Serfdom, გვ. 41